

**ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ԳԻՏԱՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԻ
ՊԱՇՏՊԱՆՄԱՆ ՈՒ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ
ԴՐԱՄԱՇՆՈՐՀԻ ՁԵՎՈՎ ՏՐԱՄԱԴՐՎՈՂ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԻ
ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՄԱՍԻՆ**

ք. Երևան

29 դեկտեմբերի 2025թ.

Հայաստանի Հանրապետության բարձրագույն կրթության և գիտության կոմիտեն (այսուհետ՝ Կոմիտե), ի դեմս գլխավոր քարտուղարի պարտականությունները կատարող Կարեն Բորիսի Ղարիբյանի, որը գործում է Կոմիտեի կանոնադրության հիման վրա, մի կողմից, և ՀՀ ԳԱԱ «Մեխանիկայի ինստիտուտ» ՊՈԱԿը (այսուհետ՝ Կազմակերպություն), ի դեմս տնօրեն (ռեկտոր) Լիլիթ Լևոնի Դաշտոյանի, որը գործում է Կազմակերպության կանոնադրության հիման վրա, մյուս կողմից (այսուհետ՝ միասին՝ Կողմեր), հիմք ընդունելով Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2025 թվականի փետրվարի 13-ի N 156-Ն որոշման Հավելված N 1-ով հաստատված «Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության բազային ֆինանսավորման ձևով պետական ֆինանսավորման կարգը» (այսուհետ՝ Որոշում), «Ենթակառուցվածքի պահպանում ու զարգացում» ծրագրի (այսուհետ՝ Ծրագիր) իրականացման նպատակով կնքեցին սույն պայմանագիրը (այսուհետ՝ Պայմանագիր)՝ հետևյալի մասին.

1. Պայմանագրի առարկան

- 1.1 Պայմանագրով Կոմիտեն պարտավորվում է Ծրագրի իրականացման նպատակով Կազմակերպությանը հատկացնել Հայաստանի Հանրապետության 2026 թվականի պետական բյուջեով նախատեսված 290 737 600 ՀՀ դրամ գումար, իսկ Կազմակերպությունը պարտավորվում է Ծրագիրն իրականացնել Որոշմամբ և Պայմանագրով սահմանված կարգով:
- 1.2 Պայմանագրի գնի մասին համաձայնության արձանագրությունը, իրականացվելիք գիտական հետազոտությունների (այսուհետ՝ Միջոցառումներ) ակնկալվող գիտական արդյունքները, Ծրագրի նախահաշիվը, կատարողների մասին տեղեկությունները, առաջադրանքը և օրացուցային պլանը ներկայացված են Պայմանագրի հավելվածներում:

2. Կողմերի իրավունքները և պարտավորությունները

2.1 Կոմիտեն իրավունք ունի՝

- 2.1.1 Կազմակերպությունից պահանջելու կատարել Պայմանագրի 2.4 կետով նախատեսված պարտավորությունները,
- 2.1.2 ցանկացած ժամանակ ստուգելու Կազմակերպության կողմից իրականացվող Միջոցառումների ընթացքը և որակը՝ առանց միջամտելու վերջինիս գործունեությանը,
- 2.1.3 չընդունելու իրականացված Միջոցառումները՝ իր հայեցողությամբ սահմանելով թերությունների անհատույց վերացման ողջամիտ ժամկետ,
- 2.1.4 առանց իրականացված Միջոցառումների արդյունքների դիմաց գումար տրամադրելու՝ միակողմանի լուծելու Պայմանագիրը և պահանջելու հատուցել պատճառված վնասները, եթե՝
  - 2.1.4.1 Կազմակերպությունը ժամանակին չի սկսում Ծրագրի իրականացումը, կամ Ծրագրի իրականացման ժամանակ ակնհայտ է դառնում, որ այն պատշաճ չի իրականացվելու,
  - 2.1.4.2 Կազմակերպությունը երկու և ավելի անգամ խախտել է Ծրագրով նախատեսված Միջոցառումների իրականացման ժամկետները (նախատեսված լինելու դեպքում),
  - 2.1.4.3 իրականացված Միջոցառումները չեն համապատասխանում Ծրագրով սահմանված պահանջներին,
- 2.1.5 Պայմանագիրն օրենքով կամ Պայմանագրով նախատեսված հիմքերով լուծելու դեպքում պահանջելու իրեն հանձնել անավարտ Միջոցառումների արդյունքները:

2.2 Կազմակերպությունն իրավունք ունի՝

- 2.2.1 Կոմիտեի կողմից գումարները չվճարվելու դեպքում միակողմանի լուծելու Պայմանագիրը և պահանջելու հատուցել իրեն պատճառված վնասները,
- 2.2.2 Ծրագրի կատարման համար, օրենսդրությամբ սահմանված կարգով, ներգրավելու երրորդ անձանց,
- 2.2.3 Կոմիտեի գրավոր համաձայնությամբ այլ կազմակերպություններին հանձնել կատարված աշխատանքների արդյունքները:

2.3 Կոմիտեն պարտավոր է՝

- 2.3.1 Ծրագրով նախատեսված դեպքերում աջակցել Կազմակերպությանը,
- 2.3.2 ընդունել համապատասխան որոշում՝ իրականացված Միջոցառումների մասին ներկայացված տարեկան հաշվետվության վերաբերյալ,

2.4 Կազմակերպությունը պարտավոր է՝

- 2.4.1 Ծրագիրը կատարել անձամբ,
- 2.4.2 Ծրագիրը կատարել առաջադրանքին համապատասխան և դրա արդյունքը Կոմիտե հանձնել սահմանված ժամկետում,
- 2.4.3 Պայմանագրի նախահաշիվը կազմել առաջնորդվելով Հայաստանի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի 2025 թվականի դեկտեմբերի 22-ի N 2856-Ա/2 հրամանով ձևավորված միջգերատեսչական հանձնաժողովի 2025 թվականի դեկտեմբերի 24-ի նիստի արձանագրությամբ,
- 2.4.4 Պայմանագրով նախատեսված ֆինանսական միջոցներն օգտագործել Ծրագրով և Պայմանագրով սահմանված նպատակներով ու չափաքանակներով,
- 2.4.5 կատարել Կոմիտեի կողմից բացահայտված թերությունների վերացման նպատակով տրված ցուցումները,
- 2.4.6 աշխատանքի ակնկալվող արդյունքի ստացման անհնարինության հայտնաբերման կամ աշխատանքը շարունակելու ոչ նպատակահարմարության մասին եռօրյա ժամկետում տեղեկացնել Կոմիտե,
- 2.4.7 Պայմանագրի նախահաշվում ֆինանսական ցուցանիշներից շեղումների դեպքում Կոմիտե ներկայացնել հիմնավորում,
- 2.4.8 իրականացնել Ծրագրի շրջանակներում Կոմիտեի կողմից տրամադրված գումարների՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված հաշվապահական հաշվառում,
- 2.4.9 Ծրագրի ավարտից հետո Կոմիտե ներկայացնել Միջոցառումների իրականացման մասին տարեկան (ամփոփիչ) հաշվետվություն,
- 2.4.10 Պայմանագրի գործողության ընթացքում ապահովել Ծրագրի իրականացմանը վերաբերող փաստաթղթերին ծանոթանալու Կոմիտեի հնարավորությունը,
- 2.4.11 Ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ ապրանքները, աշխատանքները և ծառայությունները ձեռք բերել «Գնումների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով՝ պետության կարիքների համար կատարվող գնումների կանոններին համապատասխան,
- 2.4.12 Պայմանագրով նախատեսված Միջոցառումների իրականացման արդյունքում առաջացած տնտեսումները/խնայողությունները վերադարձնել Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ ոչ ուշ, քան մինչև 2027 թվականի հունվարի 24-ը:

3. Պայմանագրի գինը

Պայմանագրի գինը կազմում է 290 737 600 ՀՀ դրամ:

4. Մշտադիտարկում

- 4.1 Կոմիտեն ցանկացած ժամանակ կարող է իրականացնել մշտադիտարկում՝ ուսումնասիրելով Ծրագրին առնչվող փաստաթղթեր և նյութեր:
- 4.2 Մշտադիտարկումն իրականացվում է համաձայն Հայաստանի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի 20.05.2020 թվականի N 638-Ա/2 հրամանով հաստատված «Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի ֆինանսավորմամբ իրականացվող գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ծրագրերի և թեմաների մշտադիտարկման կարգի»:

5. Վճարման կարգը և ժամկետները

- 5.1 Կոմիտեն Պայմանագրի գինը վճարում է Պայմանագրում նշված Կազմակերպության հաշվարկային հաշվին փոխանցելու միջոցով, որն ըստ եռամսյակների բաշխվում է հետևյալ կերպ. բյուջետային տարվա 1-ին եռամսյակում՝ 20 տոկոս, 2-րդ եռամսյակում՝ 25 տոկոս, 3-րդ եռամսյակում՝ 25 տոկոս, 4-րդ եռամսյակում՝ 30 տոկոս:

6. Կողմերի պատասխանատվությունը

Կողմերը Պայմանագրով սահմանված պարտավորությունները չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու համար կրում են պատասխանատվություն՝ ՀՀ գործող օրենսդրությանը համապատասխան:

7. Պայմանագրի գործողության ժամկետը

Պայմանագիրն ուժի մեջ է մտնում Կողմերի ստորագրման պահից և գործում է մինչև բյուջետային տարվա ավարտը:

8. Անհաղթահարելի ուժի ազդեցությունը (ՖՈՐՍ-ՄԱԺՈՐ)

Պայմանագրով նախատեսված պարտավորություններն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն չկատարելու համար Կողմերն ազատվում են պատասխանատվությունից, եթե դա եղել է անհաղթահարելի ուժի ազդեցության հետևանքով, որը ծագել է Պայմանագիրը կնքելուց հետո, և որը Կողմերը չէին կարող կանխատեսել կամ կանխարգելել: Այդպիսի իրավիճակներն են երկրաշարժը, ջրհեղեղը, հրդեհը, պատերազմը, ռազմական և արտակարգ դրության հայտարարումը, քաղաքական հուզումները, գործադուլները, հաղորդակցության միջոցների աշխատանքի դադարեցումը, պետական մարմինների ակտերը և այլն, որոնք անհնարին են դարձնում Պայմանագրով նախատեսված պարտավորությունների կատարումը: Եթե անհաղթահարելի ուժի ազդեցությունը շարունակվում է 3 ամսից ավելի, ապա Կողմերից յուրաքանչյուրն իրավունք ունի լուծելու Պայմանագիրը՝ դրա մասին նախապես տեղյակ պահելով մյուս կողմին:

9. Եզրափակիչ դրույթներ

- 9.1 Պայմանագրում կատարվող փոփոխությունները կամ լրացումներն իրավաբանական ուժ ունեն, եթե կազմված են գրավոր և ստորագրված են Կողմերի կողմից:
- 9.2 Պայմանագիրը կնքվում է երկու օրինակով, որոնք ունեն հավասար իրավաբանական ուժ: Յուրաքանչյուր կողմին տրվում է Պայմանագրի մեկ օրինակ: Պայմանագրի անբաժանելի մասն է Կազմակերպության կողմից Կոմիտե ներկայացված Ծրագրի հայտը:
- 9.3 Պայմանագրով չնախատեսված հարաբերությունները կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ:

10. Կողմերի հասցեները, բանկային վավերապայմանները և ստորագրությունները

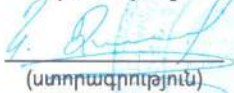
Կոմիտե

Բարձրագույն կրթության և գիտության կոմիտե

ք. Երևան, Օրբելի եղբայրների 22
Հ/հ՝ 900011033033
ՀՎՀՀ՝ 02704199

ՀՀ ՖՆ կենտրոնական գանձապետարան

Գլխավոր քարտուղարի պարտականությունները
կատարող՝

(ստորագրություն)

Կ. Տ.

Կարեն Բորիսի Ղարիբյան

Կազմակերպություն

ՀՀ ԳԱԱ «Մեխանիկայի ինստիտուտ» ՊՈԱԿ

Բաղրամյան պող. 24/2 Արաբկիր 0019 Երևան,
Հայաստան
Հ/հ՝ 900018005398
ՀՎՀՀ՝ 00007351

ՀՀ ՖՆ գործառնական վարչություն

Կազմակերպության տնօրեն (ռեկտոր)՝

(ստորագրություն)

Կ. Տ.

Լիլիթ Լևոնի Դաշտոյան

Ծրագրի գիտական ղեկավար՝

(ստորագրություն)

Դաշտոյան Լիլիթ Լևոնի

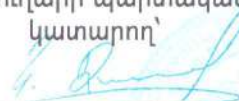
**ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԳՆԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅԱՆ**

Մենք՝ ներքոստորագրյալներս, Կոմիտեի գլխավոր քարտուղարի պարտականությունները կատարող Կարեն Բորիսի Ղարիբյանը և Կազմակերպության տնօրեն (ռեկտոր) Լիլիթ ԼԼևոնի Դաշտոյանը, վկայում ենք, որ Կողմերը համաձայնություն են ձեռք բերել 29 դեկտեմբերի 2025թ. N 1-7/26-IS/INSTMECH պայմանագրի գնի վերաբերյալ՝ 290 737 600 ՀՀ դրամ գումարի չափով:

Սույն արձանագրությունը հիմք է Կողմերի միջև փոխադարձ հաշվարկների և վճարումների համար:

Կոմիտե

Գլխավոր քարտուղարի պարտականությունները
կատարող՝

(ստորագրություն) Կ. Տ.
Կարեն Բորիսի Ղարիբյան

Կազմակերպություն

տնօրեն (ռեկտոր)՝

(ստորագրություն) Կ. Տ.
Լիլիթ Լևոնի Դաշտոյան

Կ. Տ.

ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔ
«Ենթակառուցվածքի պահպանում ու զարգացում» ծրագրի

Ակնկալվող արդյունք	Քանակ
ՄԳՇ-ում (Միջազգային գիտատեղեկատվական շտեմարան) հրապարակում՝	45
Այլ պարբերականում հրապարակում՝	15
Գրքեր, մենագրություններ՝	3
Գիտաժողովի նյութեր՝	50

Կազմակերպության տնօրեն (ռեկտոր)՝

(ստորագրություն)

Լիլիթ Լևոնի Դաշտոյան

Կազմակերպության գիտքարտուղար՝

(ստորագրություն)

Զարարյան Վահե Գրիշայի

Կ. Տ.

ՆԱԽԱՀԱՇԻՎ

«Ենթակառուցվածքի պահպանում ու զարգացում» ծրագրի

ՀՀ դրամ

Հ/հ	Հոդվածի անվանումը	Ֆինանսավորման չափը	այդ թվում՝			
			1-ին եռամսյակ (20%)	2-րդ եռամսյակ (25%)	3-րդ եռամսյակ (25%)	4-րդ եռամսյակ (30%)
1.	աշխատավարձ՝ (ներառյալ հարկերը և այլ պարտադիր վճարները)	279 271 108	55 854 221	69 817 777	69 817 777	83 781 333
2.	տնտեսական ծախսեր՝	9 793 246	1 958 649	2 448 311	2 448 311	2 937 975
3.	այլ ծախսեր՝	1 673 246	334 649	418 311	418 311	501 975
Ընդամենը՝		290 737 600	58 147 519	72 684 399	72 684 399	87 221 283

Կազմակերպության տնօրեն (ոեկտոր)՝

(ստորագրություն)

Լիլիթ Լևոնի Դաշտոյան

Կազմակերպության գլխավոր հաշվապահ՝

(ստորագրություն)

Սուսաննա Սարգսի Մարտիրոսյան

Կ. Տ.

ՆԱԽԱՀԱՇՎԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՎ ԱՅԼ ԾԱԽՍԵՐ

«Հ դրամ»

Հ/հ	Ծախսերի անվանումը	Ֆինանսավորման ծավալը
	Կոմունալ ծառայություններ, այդ թվում՝	9 793 246
1.	էլեկտրաէներգիայի ծառայություն	5 000 000
2.	գազի ծառայություն	3 000 000
3.	ջրամատակարարման ծառայություն	300 000
4.	կապի ծառայություն	800 000
5.	ադրահանություն	300 000
6.	Այլ	393 246
	Այլ ծախսեր, այդ թվում՝	1 673 246
1.	Համակարգչային տեխնիկա	700 000
2.	Տպող սարքերի, սկաներների, պատճանահանման մեքենաների, անխափան սնուցման սարքերի սպասարկում, լիցքավորում և վերանորոգում	80 000
3.	Ծառայություն	100 000
4.	ՀԾ ծառայություն	400 000
5.	Այլ	393 246

Կազմակերպության տնօրեն (ոեկտոր)՝

Լիլիթ Լևոնի Դաշտոյան

(ստորագրություն)

Կազմակերպության գլխավոր հաշվապահ՝

Սուսաննա Սարգսի
 Մարտիրոսյան

(ստորագրություն)

Կ. Տ.

ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔ

«Հոծ միջավայրի մեխանիկա» ծրագրի
(ծրագրի անվանումը)

1. Աշխատանքի կատարման հիմքը՝ Հայաստանի Հանրապետության 2026 թվականի պետական բյուջե:

2. Աշխատանքի նպատակը (1 պարբերություն):

Ինստիտուտում բազային ֆինանսավորմամբ իրականացվող «Հոծ միջավայրի մեխանիկա» ծրագրի հիմնական ուղղությունների՝ առաձգական և առաձգամածուցիկ մարմինների մեխանիկայի, բարակապատ տարրերի, դեֆորմացվող համակարգերի և կապակցված դաշտերի փոխազդեցության մեխանիկայի, ինչպես նաև փորձարարական հետազոտությունների, ուրոտատեխնիկական համակարգերի հետագա զարգացումն ու արդիականացումը և բիոմեխանիկական համակարգերի ուսումնասիրումը:

3. Աշխատանքին ներկայացվող հիմնական պահանջները (մինչև 1 էջ):

Ինստիտուտում կատարվող բազային ծրագրի շրջանակներում նախատեսվող գիտահետազոտական աշխատանքները պետք է համապատասխանեն ժամանակակից չափանիշներին, լինեն արդիական և ներկայացնեն գիտական նորոյթ: Արդյունքները ձևակերպված լինեն հոդվածների, մենագրությունների, արտոնագրերի և փորձարարական եզրակացությունների տեսքով:

4. Աշխատանքի բովանդակությունը (մինչև 3 էջ):

Առաձգական և առաձգամածուծիկ մարմինների մեխանիկա

Նախատեսվում է շարունակել հետազոտությունները այդ ուղղությամբ՝ լուծելով նոր խնդիրներ: Մասնավորապես կարելի է նշել հետևյալները՝

1. Պոտման մարմնի տեսք ունեցող կոշտ դրոշմի և առաձգական կիսատարածության կոնտակտային փոխազդեցությունը հանգստի շփման հաշվառումով, երբ կոնտակտի տիրույթը նախապես անհայտ է:
2. Միջֆազային բարակ կոշտ ներդրակ պարունակող կտոր առ կտոր համասեռ հարթության լարվածային վիճակը հանգստի շփման հաշվառումով:
3. Միջֆազային բարակ կոշտ ներդրակ պարունակող կտոր առ կտոր համասեռ տարածության առանցքահամաչափ լարվածային վիճակը հանգստի շփման հաշվառումով:

4. Միջֆազային մասսամբ հիմքից պոկված բարակ կոշտ ներդրակ պարունակող բաղադրյալ տարածության առանցքահամաչափ լարվածային վիճակը հանգստի շփման հաշվառումով:
5. Առաձգական կտոր առ կտոր համասեռ շերտի և սեպի լարվածադեֆորմացիոն վիճակը հակահարթ դեֆորմացիայի ժամանակ, երբ շերտի կամ սեպի մեկ եզրը ուժեղացված է վերադիրով, մյուսը եզրը կոշտ ամրակցված է, իսկ տարասեռ նյութերի միացման գծի վրա դասավորված է համագիծ ճաքերի և ներդրակների համակարգ:
6. Անհավասարասրուն անկյունակի տեսքով ընդլայնական կտրվածք ունեցող պրիզմատիկ ձողերի ոլորման խնդիրների լուծումների կառուցման համար թվային – անալիտիկ այնպիսի եղանակի մշակում, որը թույլ կտա անկյունների շրջակայքում օգտագործել հայտնի անալիտիկ լուծումները:
7. Կոնտրակտիվ կոնտակտային և խառը եզրային խնդիրներ ժառանգականորեն ձերացող մարմինների Ն.Խ. Հարությունյանի տեսության շրջանակներում:
8. Կովին-Նունզիատոյի տեսության հիման վրա հետազոտվելու են լարումների վարքը ծակոտկեն առաձգական մարմինների անկյունային կետերի շրջակայքում՝ եզրային տարբեր պայմանների դեպքում:
9. Բիոմեխանիկական խնդիրների դրվածքների մշակում:

Դեֆորմացվող համակարգերի դինամիկա և կապակցված դաշտեր

1. Բնական կամ արհեստական բիոմեխանիկական կառուցվածքային էլեմենտների միջև ֆիզիկական կապակցված դաշտերի (ջերմամեխանիկական, էլեկտրա-մագնիսա-մեխանիկական և այլն) փոխազդեցությունների մոդելավորումներ:
2. Բաղադրյալ մարմնում նոր տիպի լարվածա-դեֆորմացիոն վիճակների ուսումնասիրություն, ըստ բաղադրիչների առաձգական նյութերի ֆիզիկական կամ բաղադրիչ էլեմենտների կառուցվածքային անհամասեռությունների, կապակցված ջերմաառաձգական, էլեկտրամագնիսա-առաձգական դաշտերի հաշվառումով:
3. Էլեկտրամեխանիկական մետա-կառուցվածքների միջոցով, էներգիայի կուտակիչների մոդելավերում: Թույլատրելի և արգելված հաճախականային գոտիների էներգիաների օգտագործման մեխանիզմների բացահայտում: Բարակապատ էլեմենտների, բազմաշերտ տատանողական համակարգեր:
4. Բացահայտված մեխանիկական դինամիկ պրոցեսները բնութագրող ֆիզիկամեխանիկական մեծությունների լավարկում (օպտիմիզացիա), դրանցով պայմանավորված էներգիայի տեղայնացման, հաճախականային գոտիների փոփոխության ղեկավարում, ըստ երևույթը ծնող բնութագրիչ ազդեցությունների:
5. Գազահեղուկ միջավայրերում և/կամ էլեկտրամագնիսական դաշտերում, տարբեր հատկություններով նյութերից պատրաստված առաձգական բարակապատ մարմինների փոխազդեցության դինամիկայի (ալիքների տարածում, դինամիկ վիճակի կայունություն) ուսումնասիրության խնդիրներ:
6. Հոծ միջավայրի մեխանիկայի ուղիղ և հակադարձ խնդիրներ Նոր նյութերի (արհեստական ստացված առաձգական նյութեր, թափոնային մշակումներ, մետա-նյութեր) համար: Գոյություն ունեցող Համասեռացման մեթոդների կիրառում և զարգացում:
7. Էլեկտրա-մագնիսա-մեխանիկական հատկություններով օժտված նյութերից բաղադրյալ տիրույթներում դինամիկ երևույթները միջավայրում ճաքերի, ներդրակների և էկրանների դեպքերում:

Բարակապատ համակարգերի մեխանիկա

Իզոտրոպ շերտերից բաղկացած սալ փաթեթի համար կլուծվեն առաձգականության տեսության քվազիստատիկական և դինամիկական 3D խնդիրներ, որոնք սերտորեն կապված են երկրաշարժագիտության հետ, կորոշվի սալում կուտակված դեֆորմացիայի պոտենցիալ էներգիան, կստեղծվի ծրագրային փաթեթ, որը կհետևի այդ էներգիայի փոփոխությանը ըստ ժամանակի:

Հետազոտության ընթացքում լայնորեն կօգտագործվեն Հայաստանում տեղադրված թեքաչափերի տվյալները:

Նախատեսվում է Ա. Նազարովի անվ. երկրաֆիզիկայի և ինժեներային սեյսմաբանության ինստիտուտի հետ համատեղ ՀՀ բարձրագույն կրթության և գիտության կոմիտե ներկայացնել նպատակային ծրագիր:

Նախատեսվում է՝ մշակել մանիպուլյացիոն ռոբոտների օպտիմալ ըստ արագագործության և նվազագույն էներգիաձախսների ղեկավարման ռեժիմներ՝ ֆազային տարբեր սահմանափակումների դեպքում:

Մշակել օպտիմալ երաշխավորված փնտրման մեթոդներ անօդաչու թռչող սարքերով անշարժ և շարժական օբյեկտներին հայտնաբերելու և դրանց ուղորդելու խնդիրներում;

Կառուցել ղեկավարման ալգորիթմներ, այդ թվում օպտիմալ, մի քանի շարժական օբյեկտների համատեղ շարժման ընթացքում բախումից խուսափման խնդիրներում:

Տեսական և անալիտիկ մեխանիկայի ու առաձգականության գծային տեսության սահմաններում կուսումնասիրվեն առաձգական էլեմենտ պարունակող մեխանիկական համակարգերի ուսումնասիրությունը: Որպես մեխանիկական համակարգեր կդիտարկվեն առաձգական հանգույցներով և առաձգական օղակներով մանիպուլյատորներ և թռչող սարքեր: Թռչող սարքերի թևերը մոդավորվում են որպես առաձգական սալեր: Որպես ընդհանրացում կդիտարկվեն առաձգական հանգույցներով միացված վերջավոր թվով մարմիններ, որոնք կարող են լինել նաև առաձգական:

Նախատեսվում է դիտարկել թռչող սարքերի թռիչքի դիֆերենցիալ հավասարումների գծայնացված մաթեմատիկական մոդելների համար տարբեր դրվածքներով և պայմաններով ղեկավարման խնդիրներ:

Փորձարարական հետազոտությունների լաբորատորիա

Կկատարվեն հետազոտություններ նպատակաուղղված մեկ եզրը ամրակցված, իսկ մյուս եզրն ազատ դյուրալյումինե և ածխեպլաստե բարակապատ խողովակ-հեծանների ըստ երկարության լարվածադեֆորմացիոն վիճակի և ճկվածքի փոփոխման վրա հեծաններին նախապես հաղորդվող երկայնական սեղմող լարումների ազդեցության ուսումնասիրմանը, երբ ազատ եզրում ազդում են ստատիկ կամ բաբախող ռեժիմով փոփոխվող կենտրոնացված բեռներ:

Կկատարվեն հետազոտություններ 3D տպիչի միջոցով կոնստրուկցիոն պլաստմասայից պատրաստված տարածական ֆրազմենտներից նախապես լարմամբ ամբողջականացված ֆերմա-հեծանային համակարգերի օպտիմալ կոնստրուկցիայի մշակման, ինչպես նաև այդ համակարգերի առանձին տարրերում առաջացող լարվածադեֆորմացիոն վիճակի ուսումնասիրման ուղղությամբ, երբ համակարգի մեկ եզրն ամրակցված է, իսկ ազատ եզրի վրա ազդում է ստատիկ կամ բաբախող ռեժիմով փոփոխվող կենտրոնացված բեռներ:

Կիրականացվեն հետազոտություններ ուռչող կավերի բազալտե մանրաթելերով ամրանավորման ուղղությամբ, օգտագործելով ինչպես երևան քաղաքի Էրեբունի վարչատարածքից վերցված կարմրավուն կավերը, այնպես էլ բենտոնիտային որոշ կավատեսակներ: Կկատարվեն ամրանավորված կավային գրունտների սահքի դիմադրության և սեղմելիության աստիճանի, ինչպես նաև ամրանավորված ուռչող գրունտի սահքի և սեղմելիության ուսումնասիրություններ: Կբացահայտվեն ՀՀ տարածքում տարածված ուռչող կավերի ուռչման ցուցանիշների վրա բազալտե մանրաթելերով ամրանավորման ազդեցության օրինաչափությունները: Տեսականորեն կդիտարկվեն ստրիգերներով ուժեղացված առաձգական կիսատարածությունում լարումների բաշխվածության ուսումնասիրության խնդիրներ ջերմային դաշտի առկայության դեպքում՝ պայմանավորված խառը եզրային պայմաններով:

Կուսումնասիրվեն կոնտակտային լարումների բաշխվածությունը վերադիրի և կիսատարածության շփման տիրույթում, կենտրոնացած ուժի ազդման շրջակայքում և նրանից հեռու տիրույթներում: Կդիտարկվեն ջերմազգայուն նյութից պատրաստված կառուցվածքային էլեմենտների կայունության խնդիրները: Կիրականացվեն աշխատանքներ անկարգելի և ամորտիզացիոն բարձիկների հայտնի տեսակների, ինչպես նաև անշաստի ինքնաթիռային տեսակի մինչև 15 կգ անօդաչու թռչող սարքերի (ԱԹՍ) մեկնարկային ինքնանետման սարքերի (սավառնականետ) ուսումնասիրման բնագավառում, որոնց արդյունքում կձևակերպվեն առաջարկություններ՝ միտված ԱԹՍ-ների անկարգելի, ամորտիզացիոն բարձիկների, ինչպես նաև դրանց թռիչքային համակարգերի կատարելագործմանը: Կիրականացվեն հետազոտություններ նվիրված ցողունի կտրման պրոցեսում ռոտորային ապարատի դանակում առաջացող լարվածադեֆորմացիոն վիճակի ուսումնասիրմանը և դրա գնահատմանը, նպատակ հետապնդելով օպտիմալացնել կտրող դանակի երկրաչափությունը:

Պլաստիկ դեֆորմացման եղանակի կիրառմամբ կհետազոտվի կառուցվածքային ածխածնային պողպատների կրողունակությունը, հաշվի առնելով նաև այդպիսի դեֆորմացումն ապահովելու համար անհրաժեշտ ուժը և նրա մատուցման արագությունը: Կուսումնասիրվի բիմետաղյա ուղղիղ և կոր շերտերի դեֆորմացիոն վիճակը ջերմային դաշտի առկայության պայմաններում, հաշվի առնելով շերտերի ինչպես առանձին այնպես էլ համակցված տարբերակները: Կիրականացվեն հետազոտություններ լայնական և երկայնական ալիքների տարածման արագությունների միջոցով կարբոնատային կազմով սպիտակահողերի հիմքով տարբեր նախնական խտություններ ունեցող ցեմենտագրոնտների դինամիկ մոդուլի ուսումնասիրման ուղղությամբ: Ծակուտկեն նյութերից պատրաստված միամետաղ և երկմետաղ խողովակների պատրաստման տեխնոլոգիական գործընթացներում փորձնականորեն որոշվող լարումների չափազուրկ մեծությունների հիման վրա կսահմանվեն դրանց իրական արժեքները, որոնց կիրառմամբ կհաշվարկվեն երկմետաղական խողովակի վրա այդ դեպքում ազդող սեղմող ուժերի մեծությունները: Կորոշվեն հաստապատ կազմած խողովակների առաձգական լարումների մեծությունները և <<ABAQUS>> ավտոմատացված ծրագրային միջավայրում կիրականացվի այդ լարումների համակարգչային մոդելավորումը:

Կազմակերպության
տնօրեն՝

(ստորագրություն)

(Լիլիթ Դաշտոյան)
(անուն ազգանուն)

Ծրագրի գիտական ղեկավար՝

(ստորագրություն)

(Լիլիթ Դաշտոյան)
(անուն ազգանուն)

ՕՐԱՑՈՒՑԱՅԻՆ ՊԼԱՆ *

«Հոծ միջավայրի մեխանիկա» ծրագրի
(ծրագրի անվանումը)

Իրականացվելիք միջոցառման				
h/h	անվանումը	համառոտ բովանդակությունը	կատարման ենթակա գործառույթների նկարագիրը	կատարման ժամկետները
	Դեֆորմացվող համակարգերի դինամիկա և կապակցված դաշտեր	Բնական կամ արհեստական բիոմեխանիկական կառուցվածքային էլեմենտների միջև ֆիզիկական կապակցված դաշտերի (ջերմամեխանիկական, էլեկտրա-մագնիսա-մեխանիկական և այլն) փոխազդեցությունների մոդելավորումներ: Բաղադրյալ մարմնում նոր տիպի լարվածա-դեֆորմացիոն վիճակների ուսումնասիրություն, ըստ բաղադրիչների առաձգական նյութերի ֆիզիկական կամ բաղադրիչ էլեմենտների կառուցվածքային անհամասեռությունների, կապակցված ջերմաառաձգական, էլեկտրամագնիսա-առաձգական դաշտերի հաշվառումով: Էլեկտրամեխանիկական մետա-կառուցվածքների միջոցով, էներգիայի կուտակիչների մոդելավերում: Թույլատրելի և արգելված հաճախականային գոտիների էներգիաների օգտագործման մեխանիզմների բացահայտում: Բարակապատ էլեմենտների, բազմաշերտ տատանողական համակարգեր: Բացահայտված մեխանիկական դինամիկ պրոցեսները բնութագրող ֆիզիկամեխանիկական մեծությունների լավարկում (օպտիմիզացիա), դրանցով պայմանավորված էներգիայի	Խնդիրների ձևակերպում, որոշիչ հավասարումների ստացում: Ստացված հավասարումների լուծումը անալիտիկ կամ թվային մեթոդներով: Ստացված արդյունքների ներկայացումը հոդվածների տեսքով:	01.01.2026-31.12.2026

* Իրականացվելիք միջոցառումները ներկայացնել եռամսյակային փուլերով:

		տեղայնացման, հաճախականային գոտիների փոփոխության ղեկավարում, ըստ երևույթը ծնող բնութագրիչ ազդեցությունների: Գազահեղուկ միջավայրերում և/կամ էլեկտրամագնիսական դաշտերում, տարբեր հատկություններով նյութերից պատրաստված առաձգական բարակապատ մարմինների փոխազդեցության դինամիկայի (ալիքների տարածում, դինամիկ վիճակի կայունություն) ուսումնասիրության խնդիրներ: Հոծ միջավայրի մեխանիկայի ուղիղ և հակադարձ խնդիրներ Նոր նյութերի (արհեստական ստացված առաձգական նյութեր, թափոնային մշակումներ, մետա-նյութեր) համար: Գոյություն ունեցող Համասեռացման մեթոդների կիրառում և զարգացում: էլեկտրա-մագնիսա-մեխանիկական հատկություններով օժտված նյութերից բաղադրյալ տիրույթներում դինամիկ երևույթները միջավայրում ճաքերի, ներդրակների և էկրանների դեպքերում:		
	Առաձգական և առաձգամածուծիկ մարմինների մեխանիկա	Պոտման մարմնի տեսք ունեցող կոշտ դրոշմի և առաձգական կիսատարածության կոնտակտային փոխազդեցությունը հանգստի շփման հաշվառումով, երբ կոնտակտի տիրույթը նախապես անհայտ է: Միջֆազային բարակ կոշտ ներդրակ պարունակող կտոր առ կտոր համասեռ հարթության լարվածային վիճակը հանգստի շփման հաշվառումով: Միջֆազային բարակ կոշտ ներդրակ պարունակող կտոր առ կտոր համասեռ տարածության առանցքահամաչափ լարվածային վիճակը հանգստի շփման հաշվառումով: Միջֆազային մասսամբ հիմքից պոկված բարակ կոշտ ներդրակ պարունակող բաղադրյալ տարածության	խնդիրների դրվածքների հստակեցում, որոշիչ հավասարումների ստացում: Ստացված հավասարումների լուծումը անալիտիկ կամ թվային մեթոդներով: Ստացված արդյունքների ներկայացումը հոդվածների տեսքով:	01.01.2026-31.12.2026

	առանցքահամաչափ լարվածային վիճակը հանգստի շփման հաշվառումով: Կտոր առ կտոր անհամասեռ շերտի հարթ լարվածադեֆորմացիոն վիճակը, երբ տարասեռ շերտերի միացման գծի վրա կան կամայական վերջավոր թվով ճաքեր, կամ բարակապատ բացարձակ կոշտ ներդրակներ, կամ էլ միաժամանակ առկա են և ճաքեր, և ներդրակներ: Կոֆիտարկվեն կոնտակտային և խառը եզրային խնդիրներ ժառանգականորեն ծերացող մարմինների Ն.Խ. Հարությունյանի տեսության շրջանակներում: Կշարունակվեն աշխատանքներ կոնտակտային և խառը եզրային խնդիրների հետազոտության համար մաթեմատիկական անալիտիկ և հաշվողական արդյունավետ մեթոդների կատարելագործման և մշակման ուղղությամբ: Կովին-Նունգիատոյի տեսության հիման վրա հետազոտվելու են լարումների վարքը ծակոտկեն առաձգական մարմինների անկյունային կետերի շրջակայքում՝ եզրային տարբեր պայմանների դեպքում:		
Բարակապատ համակարգերի մեխանիկա	Հաստատուն և փոփոխական հաստության հեծանների և սալերի համար կուսումնասիրվեն նրանց ծռման և կայունության հարցերը առաձգական ամրակցման պայմանների առկայության դեպքում: Իզոտրոպ շերտերից բաղկացած սալ փաթեթի համար կլուծվեն առաձգականության տեսության քվադրատատիկական և դինամիկական 3D խնդիրներ, որոնք սերտորեն կապված են երկրաշարժագիտության հետ, կորոշվի սալում կուտակված դեֆորմացիայի պոտենցիալ էներգիան, կստեղծվի ծրագրային փաթեթ, որը կհետևի այդ էներգիայի փոփոխությանը ըստ		01.01.2026- 31.12.2026

	Ժամանակի: Հետազոտության ընթացքում լայնորեն կօգտագործվեն Հայաստանում տեղադրված թեքաչափերի տվյալները: Մշակել օպտիմալ երաշխավորված փնտրման մեթոդներ անօդաչու թռչող սարքերով անշարժ և շարժական օբյեկտներին հայտնաբերելու և դրանց ուղորդելու խնդիրներում: Կառուցել ղեկավարման ալգորիթմներ, այդ թվում օպտիմալ, մի քանի շարժական օբյեկտների համատեղ շարժման ընթացքում բախումից խուսափման խնդիրներում: Տեսական և անալիտիկ մեխանիկայի ու առաձգականության գծային տեսության սահմաններում կուսումնասիրվեն առաձգական էլեմենտ պարունակող մեխանիկական համակարգերի ուսումնասիրությունը: Որպես մեխանիկական համակարգեր կդիտարկվեն առաձգական հանգույցներով և առաձգական օղակներով մանիպուլյատորներ և թռչող սարքեր: Թռչող սարքերի թևերը մոդավորվում են որպես առաձգական սալեր: Որպես ընդհանրացում կդիտարկվեն առաձգական հանգույցներով միացված վերջավոր թվով մարմիններ, որոնք կարող են լինել նաև առաձգական: Նախատեսվում է շարունակել ուսումնասիրել կենտրոնացված և բաշխված պարամետրերով համակարգերի ինչպես նաև փոփոխական կառուցվածքով համակարգերի մաթեմատիկական մոդելներ, երբ ֆազային վեկտորի վրա դրված են տարբեր միջանկյալ բազմակետային, ինտեգրալային և խառը պայմաններ: Ենթադրվում է բացահայտել այդպիսի մաթեմատիկական մոդելների ղեկավարելիության որակական հատկություններ, մշակել ղեկավարման և օպտիմալ ղեկավարման նոր խնդիրների լուծման կոնստրուկտիվ	

		եղանակներ: Ստացված արդյունքների կիրառմամբ կլուծվեն կոնկրետ մեխանիկական համակարգերի համար ղեկավարման և օպտիմալ ղեկավարման խնդիրներ: Նախատեսվում է դիտարկել թոչոչ սարքերի թռիչքի դիֆերենցիալ հավասարումների գծայնացված մաթեմատիկական մոդելների համար տարբեր դրվածքներով և պայմաններով ղեկավարման խնդիրներ:		
Փորձարարական հետազոտությունների լաբորատորիա	Կկատարվեն հետազոտություններ նպատակաուղղված մեկ եզրը ամրակցված, իսկ մյուս եզրն ազատ դյուրալյումինե և ածխեպլաստե բարակապատ խողովակ-հեծանների ըստ երկարության լարվածադեֆորմացիոն վիճակի և ճկվածքի փոփոխման վրա հեծաններին նախապես հաղորդվող երկայնական սեղմող լարումների ազդեցության ուսումնասիրմանը, երբ ազատ եզրում ազդում են ստատիկ կամ բաբախող ռեժիմով փոփոխվող կենտրոնացված բեռներ: Հետազոտությունների արդյունքների հաշվի առնելը էապես կարող է նպաստել հիշյալ եղանակով կոնստրուկցիոն պլաստմասայից կառուցվածքային տարրերի պատրաստման օպտիմալ տեխնոլոգիաների մշակմանը: Կիրականացվեն հետազոտություններ ուղչող կավերի բազալտե մանրաթելերով ամրանավորման ուղղությամբ, օգտագործելով ինչպես Երևան քաղաքի Էրեբունի վարչատարածքից վերցված կարմրավուն կավերը, այնպես էլ բենտոնիտային որոշ կավատեսակներ: Կկատարվեն ամրանավորված կավային գրունտների դիմադրության և սեղմելիության աստիճանի, ինչպես նաև ամրանավորված ուղչող	«ABAQUS» ավտոմատացված ծրագրային միջավայրում հաստապատ կազմածո խողովակների առածգական լարումների մեծությունների լարումների համակարգչային մոդելավորում: 3D տպիչի միջոցով կոնստրուկցիոն պլաստմասայից պատրաստված տարածական ֆրագմենտներից նախապես լարմամբ ամբողջականացված ֆերմա-հեծանային համակարգերի օպտիմալ կոնստրուկցիայի մշակման, ինչպես նաև այդ համակարգերի առանձին տարրերում առաջացող լարվածադեֆորմացիոն վիճակի ուսումնասիրման ուղղությամբ, երբ համակարգի մեկ եզրն ամրակցված է, իսկ ազատ եզրի վրա ազդում է ստատիկ կամ բաբախող ռեժիմով փոփոխվող կենտրոնացված բեռներ: 3D տպիչի միջոցով կոնստրուկցիոն	01.01.2026-31.12.2026	

	գրունտի սահքի սողքի և սեղմելիության ուսումնասիրություններ: << տարածքում տարածված ուռչող կավերի ուռչման ցուցանիշների վրա բազալտե մանրաթելերով ամրանավորման ազդեցության օրինաչափությունների բացահայտում: Տեսականորեն կդիտարկվեն ստրիգերներով ուժեղացված առածական կիսատարածությունում լարումների բաշխվածության ուսումնասիրության խնդիրներ ջերմային դաշտի առկայության դեպքում՝ պայմանավորված խառը եզրային պայմաններով: Կուսումնասիրվեն կոնտակտային լարումների բաշխվածությունը վերադիրի և կիսատարածության շփման տիրույթում, կենտրոնացած ուժի ազդման շրջակայքում և նրանից հեռու տիրույթներում: Կդիտարկվեն ջերմազգայուն նյութից պատրաստված կառուցվածքային էլեմենտների կայունության խնդիրները: Կիրականացվեն աշխատանքներ անկարգելի և ամորտիզացիոն բարձիկների հայտնի տեսակների, ինչպես նաև անշասսի ինքնաթիռային տեսակի մինչև 15 կգ անօդաչու թռչող սարքերի (ԱԹՍ) մեկնարկային ինքնանետման սարքերի (սավառնականետ) ուսումնասիրման բնագավառում, որոնց արդյունքում կձևակերպվեն առաջարկություններ՝ միտված ԱԹՍ-ների անկարգելի, ամորտիզացիոն բարձիկների, ինչպես նաև դրանց թռիչքային համակարգերի կատարելագործմանը: Կիրականացվեն հետազոտություններ նվիրված ցողունի կտրման պրոցեսում ռոտորային ապարատի դանակում առաջացող լարվածադեֆորմացիոն վիճակի ուսումնասիրմանը և դրա գնահատմանը, նպատակ հետապնդելով օպտիմալացնել կտրող դանակի երկրաչափությունը: Պլաստիկ	պլաստմասայից պատրաստված թերթերի առածական հատկությունների և ամրության անհզոտրոպիան սեղմման և ձգման դեպքերում դրանցից կտրման միջոցով ստացված ստանդարտ փորձանմուշների օգտագործմամբ:	

		դեֆորմացման եղանակի կիրառմամբ կհետազոտվի կառուցվածքային ածխածնային պողպատների կրողունակությունը, հաշվի առնելով նաև այդպիսի դեֆորմացումն ապահովելու համար անհրաժեշտ ուժը և նրա մատուցման արագությունը: Կուսումնասիրվի բիմետաղյա ուղղիղ և կոր շերտերի դեֆորմացիոն վիճակը ջերմային դաշտի առկայության պայմաններում, հաշվի առնելով շերտերի ինչպես առանձին այնպես էլ համակցված տարբերակները: Կիրականացվեն հետազոտություններ լայնական և երկայնական ալիքների տարածման արագությունների միջոցով կարրոնատային կազմով սպիտակահողերի հիմքով տարբեր նախնական խտություններ ունեցող ցեմենտագրունտների դինամիկ մոդուլի ուսումնասիրման ուղղությամբ: Ծակոտկեն նյութերից պատրաստված միամետաղ և երկմետաղ խողովակների պատրաստման տեխնոլոգիական գործընթացներում փորձնականորեն որոշվող լարումների չափազուրկ մեծությունների հիման վրա կսահմանվեն դրանց իրական արժեքները, որոնց կիրառմամբ կհաշվարկվեն երկմետաղական խողովակի վրա այդ դեպքում ազդող սեղմող ուժերի մեծությունները:		

Կազմակերպության
տնօրեն՝

(սպորազրույթուն)

(Լիլիթ Դաշտոյան)
(անուն ազգանուն)

Ծրագրի գիտական ղեկավար՝

(սպորազրույթուն)

(Լիլիթ Դաշտոյան)
(անուն ազգանուն)